

Uvodnik

O člancima i njihovu znanstvenomu vrjednovanju

0. Uvod

Dragi čitatelji, pred vama je prvi svezak osmoga godišta časopisa Lahor, časopisa koji je posvećen hrvatskomu jeziku, sa stajališta izvornih govornika i sa stajališta inojezičnih govornika. Da mu danas nadijevamo ime, u podnaslovu bi stajalo — *časopis za hrvatski kao materinski i ini jezik* jer se u međuvremenu, i njegovim doprinosom, razvilo hrvatsko nazivlje iz područja ovladavanja jezikom. Naziv *ini* krovni je pojam za *strani*, *drugi* i *nasljedni jezik* pa bi tako podnaslov bio kraći. Naziv *ini* i *inojezični* pojavio se u drugomu godištu, pa u četvrtomu u radu o engleskoj skraćenici SLA i hrvatskoj OVIJ. U šestomu godištu bilo je nekoliko radova u kojima se navodio taj naziv, među ostalima prikaz knjige s podnaslovom *Uvod u istraživanja procesa ovladavanja inim jezikom* Marte Medved Krajnović. No kako nije dobro mijenjati nazive ako to nije jednostavno, to (zasad) ne činimo, iako su nasljedni jezici općenito, pa tako i hrvatski, sve važnija tema u području ovladavanja inim jezicima.

1. O radovima ovoga broja

U ovomu broju nalaze se članci koji se bave hrvatskim, njemu srodnim jezicima, njemačkim jezikom i brojnim riječima sa stajališta inojezičnih govornika. To se odnosi na znanstvene radove u rubrici *Članci i rasprave*, ali i na predstavljanje knjige u rubrici *Prikazi i osvrta*.

Prvi rad bavi se hrvatskim i njemu blisko srodnim jezicima kao nasljednim jezicima u njemačkomu okruženju. Napisalo ga je troje autora sa Sveučilišta u Regensburgu: prof. dr. sc. Björn Hansen s Odsjeka za slavistiku (*Institut für Slavistik*) Fakulteta jezikoslovlja, književnosti i kulture (*Fakultät Sprach-, Literatur- und Kulturwissenschaften*); njegov doktorand Daniel Romić, voditelj Poslijediplomskoga ureda Katoličkoga sveučilišta Eichstadt-Ingolstadt u području slavenskoga jezikoslovlja i kulture i njegova doktorandica na studiju slavenske lingvistike Zrinka Kolaković, stručna suradnica na Odsjeku. Rad je poprilična novost u području istraživanja inojezičnih govornika, i to njegove podskupine nasljednih govornika, zato što ispituje morfosintaktička odstupanja i na temelju govorne građe i na temelju pisane građe.

Drugi rad uspoređuje njemačke i hrvatske tjesnačnike. Autorica mu je Mirjana Šnjarić, viši predavač na Centru za strane jezike Filozofskoga fa-

kulteta Sveučilišta u Zagrebu, koja predaje njemački jezik za akademske potrebe. Dajući opširan pregled fonoloških i fonetskih opisa nekolicine bezvučnih tjesnačnika koji se tvore u drugomu dijelu (iz)govornoga prostora, autorica opisuje prototipne i manje prototipne članove fonema u oba jezika osvrćući se na njihov pisani i govorni lik, koji u jezgri ima slovo *h*. I sam taj slovni lik i glasovna obilježja koja proizlaze iz mjesta tvorbe bezvučnih tjesnačnih glasova uzrok su poimanja glasova koji se (i) njime bilježe kao sličnih ili čak jednakih. Utvrđujući status njemačkoga nepčanika zabilježenoga grafemom *ch* autorica pokazuje razlog i posljedicu neovladavanja tim glasnikom hrvatskih učenika njemačkoga.

Treći rad napisala je dr. sc. Tomislava Bošnjak Botica, znanstvena suradnica s Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje iz Zagreba. Ona najprije uspoređuje podjele na glagolske vrste od najstarijih hrvatskih autora do današnjih hrvatskih i stranih, a potom podjele glagola na vrste stranih i hrvatskih autora u nekim slavenskim jezicima, od najbližih južnoslavenskih (bosanskoga, srpskoga, slovenskoga i makedonskoga), do jednoga zapadnoslavenskoga (češkoga) i jednoga istočnoslavenskoga (ruskoga). Tek se neki autori drže tradicionalne podjele na temelju rada Josefa Dobrovskoga, neki ju donekle mijenjaju, a neki uvode bitne novosti. Podjele u odabranim gramatičkim djelima pokazuju raznolik raspon u broju vrsta, ali posebno u samomu načinu kategoriziranja. Dok pojedini autori jednostavno sve glagole uvrštavaju u jednu kategoriju: vrste bez razreda, drugi imaju i tri razine podjele: najprije ih dijele na skupine ili makrovrste, pa na vrste, a onda na razrede ili mikrovrste.

Četvrti rad bavi se načelima primjerenoga opisa brojevnih riječi sa stajališta inojezičnoga hrvatskoga. Daje pregled postojećih opisa u priručnicima hrvatskoga za izvornojezične govornike, ali nakon uvjerljivoga dokazivanja kako su takvi opisi neprikladni za inojezične učenike hrvatskoga navodi što sve prikladan opis treba sadržavati pokazavši to i na primjerima. Autorice su mu dr. sc. Milvia Gulešić Machata, znanstvena suradnica i Ana Grgić, doktorandica na Poslijediplomskome studiju hrvatske kulture, obje zaposlene kao lektorice u Croaticumu na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Peti rad prikazuje dvojezičnu hrvatsku i slovensku knjigu prof. dr. sc. Vesne Požgaj Hadži i suradnika (2012) *Izazovi kontrastivne lingvistike / Izzivi kontrastivnega jezikoslovja*. Autorica prikaza, dr. sc. Mihaela Matešić, docentica je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

2. Uredničke promjene

Od ovoga godišta dogodile su se manje uređivačke promjene jer su neki iskusniji znanstvenici postali članovi uredničkoga odbora, a neki su se mlađi priključili jezgri uredništva. Prva je kroatistica i romanistica Tomislava Bošnjak Botica. Ona je 2011. doktorirala radom *Kategorija glagolske vrste u hrvatskom jeziku*, u kojemu pokazuje da je sama ta kategorija prototipno ustrojena. Prošle je godine izabrana u zvanje znanstvenoga suradnika. Druga je nova urednica kroatistica Milvia Gulešić Machata, koja je 2012. godine doktorirala radom *Rod u inojezičnom hrvatskom: lingvistički i psiholingvistički pristup*, u kojemu se bavila gramatičkim rodom. Ove je godine izabrana u zvanje znanstvenoga suradnika. Obje imaju radove u ovom broju koje su napisale prije pridruživanja uredništvu.

3. Vidljivost radova u časopisu Lahor

Treba ponovo iskazati zadovoljstvo portalom Hrčak (<http://hrcak.srce.hr/>) koji pokazuje veliku čitanost članaka objavljenih u Lahoru. Veći je broj članaka preuzet nekoliko tisuća puta. Prema stanju 1. srpnja 2013. godine najpopularniji je rad, koji se bavi različitim sustavima ocjenjivanja i usporednim ljestvicama, gotovo dosegao brojku 4000 preuzimanja (rad je objavljen u 6. broju, preuzet je 3993 puta, dok je posjećen 4274 puta). Više od 3000 puta preuzet je rad o udžbenicima i priručnicima hrvatskoga jezika (6. broj, 3247 preuzimanja). Toj se brojci približava članak o gramatičko-semantičkomu pristupu poučavanju hrvatskim padežima (1. broj, 2807 preuzimanja).

Više od 2000 puta preuzeti su članci o ovladavanju glagolskim vidom (4. broj, 2258 preuzimanja), o imenicama i-sklonidbe (3. broj, 2175 preuzimanja) te rad o procjenjivanju i vrjednovanju statističkom analizom (6. broj, 2107 preuzimanja). Njima se približavaju radovi o ovladavanju morfologijom standardnoga hrvatskoga jezika (2. broj, 1849 preuzimanja) i rad o zanaglasnicama (1. broj, 1841 preuzimanje).

Više od 1000 puta preuzeti su radovi o priložnim oznakama (8. broj, 1749 preuzimanja), o prihvaćenosti novoga poretka padeža u poučavanju (7. broj, 1612 preuzimanja), o leksičkomu pristupu u nastavi hrvatskoga (3. broj, 1522 preuzimanja), o aktivnostima u nastavi inojezičnoga hrvatskoga (5. broj, 1501 preuzimanja), o rodu (4. broj, 1489 preuzimanja), o srodnim riječima *usporediti*, *usporedba* i drugima (4. broj, 1437 preuzimanja), o hrvatskim nazivima za *input*, *output* i *intake* (3. broj, 1386 preuzimanja), o ovladavanju priložima (2. broj, 1208 preuzimanja), o zastupljenosti padeža u pisanim tekstovima (4. broj, 1205 preuzimanja), o nazivima *procjenjivanje* i *vrjednovanje* (5. broj, 1149 preuzimanja), o nestandardnojezičnim

frazemima u časopisu *Osvit* (3. broj, 1146 preuzimanja), o komunikacijskim smetnjama (5. broj, 1035 preuzimanja). U usporedbi s tim tisućama može se činiti da su članci preuzeti nekoliko stotina puta nedovoljno popularni, no kada se prisjeti da je riječ o znanstvenim radovima čija je čitanost nekoliko puta veća nego naklada časopisa i u bogatijim vremenima, čovjek se može radovati svima njima.

Podatci o preuzimanju članaka objavljenih u novijim brojevima sustavno imaju sve veće brojke svakoga mjeseca, primjerice članak iz 12. broja o slovima i slovopisu u španjolskomu i hrvatskomu preuzet je 351 put u relativno kratko vrijeme što je na mrežnim stranicama. Iz svega je navedenoga očito da e-članci u Lahoru s vremenskim odmakom ne gube, nego dobivaju na čitanosti i da je HRČAK zlata vrijedan. Stoga ćemo za godinu dana ponoviti ovu analizu da se vidi što se dogodilo. Jasno, nisu zanimljivi sami brojevi nego i teme koji privlače pozornost čitatelja. Očito su popularne teme o ocjenjivanju i procjenjivanju, o nastavi, uključujući udžbenike i priručnike te o komunikaciji, one mogu biti zanimljive i drugim profesorima, odnosno učiteljima, ne samo onima koji predaju hrvatski jezik. No zanimljivo je da su mnogi preuzimani članci posvećeni gramatičkim temama, katkada i prilično uskima.

3.1. Objavljivanje radova stranih slavista i jezikoslovaca

Zbog samih je navedenih brojeva vjerojatno da Lahor čitaju strani slavisti i da ga smatraju važnim ako se bave hrvatskim. Čak i ako se bave samo nekim drugim slavenskim jezikom, može ih zanimati što je s hrvatskim u tomu smislu napravljeno. Poredbeni radovi mogu (bar prema sažetcima) zainteresirati i filologe drugih jezika s kojima se hrvatski uspoređuje, jednako kao i radovi koji donose rezultate istraživanja koja su se već provela u drugim jezicima, ne nužno samo slavenskima.

Zbog vidljivosti i dostupnosti radova u Lahoru može se dogoditi da strani znanstvenici odluče objaviti ili čak napisati rad za Lahor. To se nekoliko puta i dogodilo, primjerice rad o umnomu rječniku nasljednih govornika hrvatkoga u Mađarskoj. Jedan je od svijetlih primjera vrlo temeljito napisan članak, prava studija u ovom broju, čiji je prvi autor jedan od najuglednijih slavista u Njemačkoj, ali i u međunarodnim krugovima. Björn Hansen diplomirao je istočnu slavistiku i germanistiku na Sveučilištu u Hamburgu, doktorirao je iz lingvistike (tema *Zur Grammatik von Referenz und Episodizität*), a habilitirao u području slavenske filologije — jezikoslovlja. Na Sveučilištu u Hamburgu najprije je tri godine radio kao asistent (njem. *wissenschaftlicher Mitarbeiter*), potom je bio istraživač u Institutu za lingvistička istraživanja ruske Akademije znanosti u Petrogradu. Poslije doktorata pet je godina radio i kao znanstveni asistent (njem. *wissenschaftlicher Assistent*), dvije

je godine predavao slavensku lingvistiku i filologiju na Odsjeku za slavistiku Sveučilišta u Cambridgeu, a bio je i član koledža Selwyn. Od listopada 2002. predstojnik je Katedre za slavensko jezikoslovlje (njem. *Lehrstuhl für slavische Sprachwissenschaft*) Sveučilišta u Regensburgu. Objavio je veći broj knjiga kod uglednih njemačkih izdavača i drugih znanstvenih radova (više <http://www.uni-regensburg.de/sprache-literatur-kultur/slavistik/institut/sprach-und-kulturwissenschaft/prof-dr-bjoern-hansen>).

Rad objavljen u Lahoru ubrajat će se profesoru Hansenu i njihovim autorima među vrijedne znanstvene radove, npr. u prijavama na projekte, a mladim suradnicima u izborima na radno mjesto, u napredovanjima... Baš lijepo! Zahvalni smo i njima i drugim stranim suradnicima što su željeli objaviti svoje radove u našem časopisu. Radujemo se međunarodnoj suradnji, posebno ovako kvalitetnoj.

3.2. Objavljivanje radova u Lahoru

Časopis Lahor usmjeren je na hrvatski jezik pa se u njemu objavljuju poglavito radovi o hrvatskomu jeziku. Objavljuju se i jezikoslovni radovi s općim temama važni za hrvatski u kojima su bar neki primjeri hrvatski, iako se radovi mogu (većinom) baviti i drugim jezicima. Objavljuju se i radovi o drugim jezicima ako ih uče hrvatski govornici pa su na taj način povezani s hrvatskim jezikom; radovi u kojima se prevodi s hrvatskoga ili na hrvatski i slično. No ako se ni rubno ne bave hrvatskim, takve radove moramo odbijati jer ne ispunjavaju navedene uvjete, a na našu katkada veliku žalost neki takvi radovi budu i dobri.

Naime, u Hrvatskoj se izdaju različiti filološki ili samo jezikoslovni časopisi u kojima se mogu objaviti radovi o drugim jezicima. Jasno, većina objavljuje i radove o hrvatskomu s različitih vidova, pa i o hrvatskomu kao inomu jeziku, ali je jedino Lahor časopis specijaliziran (i) za hrvatski kao ini jezik. Upravo je po toj svojoj pionirskoj ulozi poznat. Štoviše, uz neke je druge djelatnosti utjecao na to da se cijelo područje ovladavanja hrvatskim kao inim jezikom prepozna kao važno istraživačko, i to interdisciplinarno područje.

4. Bodovanje radova kao njihovo vrjednovanje

Prethodne činjenice o preuzimanju članaka i stranim autorima, uredništvu ugodne i vrlo poticajne, u suprotnosti su s nekim od čudnih pojava u odnosu na hrvatske znanstvene časopise u novije vrijeme, posebno one koje se bave nacionalnim temama. Riječ je o vrjednovanju članka u časopisima. Članci se u različitim postupcima vrjednovanja (natječajima za napredovanje, prijavu

projekata, procjenu rada ustanove itd.) dijele na različite kategorije, bar na tri. Primjerice — boduju se članci objavljeni u časopisima iz kategorije A1 i A2, ostali ne. Bodovanje je važno mlađim znanstvenicima, koji žele biti izabrani u znanstvena ili znanstveno-nastavna zvanja, ali i onima koji nemaju veći broj radova. Inozemni su časopisi i zbornici mahom kategorija A1, dok mnogi domaći nisu ne samo u kategoriji A1, nego ni A2, što znači da se uopće ne boduju u izborima, bez obzira na svoju kvalitetu. To znači da isti izvorni znanstveni rad donosi dvostruki broj bodova ako je objavljen u inozemstvu, u časopisu ili zborniku, a uopće ne donosi bodove ako je objavljen u nekategoriziranom časopisu. A inozemni su zbornici često prilično ili posve nedostupni široj javnosti, za razliku od časopisa koji se objavljuju na mrežnim stranicama i besplatno su dostupni (Lahor je osim na Hrčku dostupan i na nekoliko različitih baza, a međunarodno je dostupan i preko međunarodne platforme DOAJ na različitim drugim mrežnim stranicama, koje ga pak upućuju na Hrčak). Strani poznati časopisi iz humanističkih znanosti često su prilično ili posve zatvoreni za nacionalno važne teme. Dakle, iz takvoga postupka proizlazi da se nečiji znanstveni doprinos u napredovanju ne mjeri po sadržaju rada koji je napisao, nego po mjestu, pri čemu je sve inozemno bolje od domaćega. Dok je to u znanstvenim područjima poput prirodnih i tehničkih znanosti možda razumljivo (iako vjerujem da bar novčana potpora i tehnička opremljenost ne čini sve znanstvenike u svijetu ni u tim područjima ravnopravnima), u humanističkim i dijelu društvenih znanosti, posebno u nacionalno važnima, načelo da je bilo što objavljeno bilo gdje u inozemstvu bolje od istoga toga objavljenoga u domaćim časopisima prilično je apsurdno. O posljedicama takva pristupa na znanstvenu publicistiku i znanost općenito, posebno humanističko područje, dosta je pisano pa je znanstvena javnost s time upoznata. Možda je korisno napomenuti da to nije problem samo hrvatskih humanističkih znanstvenika, iste su probleme isticali primjerice grčki i japanski znanstvenici, i to povjesničari koji se bave suvremen(ij)om grčkom poviješću i japanski filolozi.

4.1. Objavljivanje već objavljenih radova ili radova u postupku objave drugdje

Ovo se navodi u uvodniku ovoga broja potaknuto primjerom članka o brojevnim imenicama. Iako ni Lahor kao ni drugi časopisi u načelu ne objavljuju već objavljene članke, katkada čini iznimku radi dostupnosti važnih radova. Tako je i članak o brojevnim imenicama najprije bio izložen kao rad na Međunarodnoj konferenciji o poučavanju stranih jezika i primijenjene lingvistike *International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics* u Sarajevu, BiH. Potom se na hrvatskomu objavljuje na kompaktnom disku u sklopu vrlo opsežnoga zbornika naslovljenoga *Applying*

Intercultural Linguistic Competence to Foreign Language Teaching and Learning, Proceedings book FLTAL 2013 kojemu su urednici A. Akbarov i D. Larsen Freeman.

Azamat Akbarov, izvanredni profesor (<http://people.ibu.edu.ba/aakbarov>) na Međunarodnomu sveučilištu Burch u Sarajevu (*International Burch University*), završio je preddiplomski i diplomski studij na Državnomu sveučilištu u Samarkandu, na Institutu za strane jezike u Uzbekistanu (*Samarkand State Institute of Foreign Languages*), a doktorirao je na Sveučilištu Hanyang (*Hanyang University*) u Južnoj Koreji. Objavio je radove o engleskim članovima, jezičnomu vrjednovanju i problemu komunikacije, strukturama s pomoćnim glagolima te knjige o poučavanju stranih jezika, aktivnostima radi komunikacije na engleskome, bosansko-englesko-turski rječnik (izdane su u BiH) te knjigu Uzbečka komunikacija (izdanu u Koreji).

Diane Larsen-Freeman svjetski je poznata znanstvenica iz područja ovladavanja inim jezikom, posebno engleskom gramatikom (http://www.soe.u-mich.edu/people/profile/diane_larsen-freeman/), koja je doktorirala na Sveučilištu u Michiganu (*University of Michigan*) u SAD, gdje je sada znanstvenica emerita na Institutu za engleski jezik, profesorica emerita iz obrazovanja, jezikoslovlja i članica Centra za proučavanje složenih sustava (*The Center for the Study of Complex Systems at Michigan*). Napisala je osam knjiga i predavala u šezdeset pet zemalja diljem svijeta, a bila je pet godina urednicom časopisa *Language Learning*. Smatra da teorija kaosa ili složenosti (*chaos/complexity theory*) omogućuje novi uvid u jezik, njegovo ovladavanje i uporabu, koji su nelinearan i dinamičan proces. Na dinamičnom pogledu na jezik temelji poučavanje gramatike, tzv. gramatiziranje (eng. *grammaring*), što uključuje i pojedinačne putove prema uspjehu u poučavanju jezika te pogled na poučavanje kao proces vladanja učenjem.

Iako ovo kratko predstavljanje obaju urednika općenito naznačuje kakvi su stručnjaci u svojim područjima, kao što se vidi, nisu stručnjaci za hrvatski kao ini jezik, za razliku od velikoga broja članova uredništva Lahora. A rad o opisu brojevnih riječi¹ samom objavom u zborniku sa spomenutoga skupa ne bi bio lako dostupan učiteljima hrvatskoga kao inoga jezika diljem svijeta, od Kanade do Australije gdje žive mnogi nasljedni govornici i djeluju lektorati ili studiji hrvatskoga jezika. Objavom u Lahoru bit će im dostupan. Šteta je što se ta činjenica neće vrjednovati autoricama prilikom izbora, za njega ne bi dobile ni dio boda da je samo ovdje objavljen. Srećom po njih da su ga objavile u BiH jer će im se to vrjednovati kao rad objavljen u publikaciji A1. Kad bi urednici spomenutoga zbornika pročitali ovaj uvodnik, što vjerojatno

¹Gulešić Machata, M., Grgić, A. (2013) Zašto je pet puno više od četiri? O opisu brojevnih riječi u hrvatskome kao inom jeziku. In: Akbarov, A., Larsen-Freeman, D. (eds). *Applying Intercultural Linguistic Competence to Foreign Language Teaching and Learning, Proceedings book FLTAL 2013*. Sarajevo: IBU Publications: 211–225.

neće jer bar jedno od njih ne govori hrvatski, možda bi zbornik stavili na mrežne stranice pa bi bio vidljiv.

5. Zaključno

Razumljivim se čini potreba za vidljivošću i dostupnošću radova hrvatske znanstvene zajednice. Jednako je tako vrijedna želja za međunarodnom suradnjom i njezino poticanje, što mogu ostvariti i hrvatski humanistički časopisi objavljujući članke svojih kolega koji se tematski uklapaju u uredničku koncepciju.

Ne čini se razumljivim tako drastična razlika u vrjednovanju istoga rada samo prema mjestu objavljivanja. Pogotovo kada je rad objavljen u vlastitoj zemlji koja je najzainteresiranija za svoje nacionalne teme. To razumiju i strani znanstvenici koji su zainteresirani za te iste teme pa očekuju da domaća zajednica prednjači u znanstvenim istraživanjima koja se na nju i odnose. Jasno je da nacionalna tema u nacionalnom časopisu sama po sebi ne jamči vrhunsku kvalitetu, no svakako ne podrazumijeva da je manja nego da se rad ili časopis (možda i s istim uredništvom) izdaje bilo u kojemu inozemnomu mjestu. Zato bi bilo dobro da stvarna vrijednost rada i formalizirano vrjednovanje budu u bližemu odnosu.

Glavna urednica